

Plv. hoge commissaris te Djakarta (Schürmann) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Peters), 29 sept. 1951

Mede bestemd voor Blom.

Hedenochtend besprak ik de in Uw 119 behandelde aangelegenheid met Supomo. Hij stelde voorop bedoeld radiocommentaar al evenzeer als U te betreuren. Het bekend worden van het feit dat bij de onderhandelingen in Den Haag over het houden van een Unieconferentie was gesproken, was echter, naar hij meende, niet aan enig lek aan Indonesische zijde te wijten. In Indonesië was dit feit bekend geworden door een publicatie van Aneta uit Den Haag. (Ik moge in dit verband verwijzen naar het Anetabericht uit Den Haag van 17 September waarin o.a. wordt gezegd: 'Naar verluidt stelt de Nederlandse Regering zich op het standpunt dat eerst een formele Unieconferentie dient te komen, waarop dan, naast behandeling van een aantal lopende zaken, Indonesië concrete voorstellen betreffende de Unieverhouding ter tafel zou moeten brengen'. Overigens wijst U zelf in Uw 120 op dat bericht, dat reeds op 9 September in het Handelsblad werd gepubliceerd).

Wat de overige inhoud van het commentaar betreft deelde Supomo mij mede dat er de avond van de dag van zijn aankomst te Djakarta een bespreking bij hem thuis had plaatsgevonden waarbij aanwezig waren Sukiman, Subardjo en Mononutu. Subardjo en Supomo hadden bij die gelegenheid Mononutu verweten dat het niet te pas kwam dat het Ministerie van Voorlichting een commentaar had gepubliceerd op de besprekingen in Den Haag nog voordat Supomo daarvan verslag had uitgebracht en de Ministerraad zich daarover had beraden. Mononutu had zich verdedigd met te zeggen dat dit commentaar buiten zijn voorkennis door een zijner ondergeschikte ambtenaren was gegeven waarop hem door andere aanwezigen werd duidelijk gemaakt dat hij als Minister verantwoordelijk is voor de handelingen van zijn ambtenaren en dat hij behoorde toe te zien dat dergelijke onverantwoorde radiocommentaren voortaan achterwege zouden blijven. (Hieruit blijkt wel duidelijk dat aan de gewraakte uitlating niet de waarde mag worden gehecht van een werkelijke regeringsuitspraak. Het nemen van een officiële stap lijkt mij dan ook niet nodig).

Ten aanzien van het vinden van een weg om het gestichte kwaad weer goed te maken zeide Supomo, dat hij bezig was aan het samenstellen van een uitvoerig schriftelijk verslag over het verloop van de besprekingen hetwelk hij aan de Regering zou toezenden en waarvan hij de inhoud in een in de komende week te houden Ministerraad zou toelichten. Hij beloofde te trachten bij die gelegenheid gedaan te krijgen dat de Regering een bericht zou publiceren waarin de zaak weer werd gladgestreken.

Vervolgens bracht ik ook de inhoud van Uw 120, dat ik juist had ontvangen, ter sprake. Supomo zeide mij dat er, althans bij hem, op het punt betreffende de Unieconferentie in het geheel geen misverstand heerste. Van Nederlandse zijde was eerst de gedachte geopperd, dat vervanging van de Unie door een verdrag ter sprake zou worden gebracht op een te houden Unieconferentie. Supomo had toen direct gezegd dat hij het onjuist achtte, dat een Unieorgaan als instrument zou worden gebezigd om de opheffing van de Unie te bereiken. Daarop had men van Nederlandse zijde dit voorstel ingetrokken en in overweging gegeven een Unieconferentie, desgewenst in Nederland te houden, waaraan van weerszijde slechts twee Ministers zouden deelnemen en waarop de opheffing of wijziging van de Unieverhouding niet ter sprake zou komen. Het houden van deze Unieconferentie zou voor Nederland het bewijs zijn, dat Indonesië bereid is zich, zolang het Uniestatuut nog van kracht is, aan de daarin vervatte voorschriften te houden. Supomo verklaarde, dat hij een en ander ook duidelijk aan Subardjo had uiteengezet. Hij zou echter naar aanleiding van wat ik hem had gezegd, dit punt in de komende kabinetszitting nog eens uitvoerig toelichten. In verband hiermede lijkt het mij overbodig, dat ik de in Uw 120

bedoelde demarche bij Subardjo thans onderneem. Gaarne zou ik vernemen of U zich daarmee kan verenigen.